

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra germanistiky

Bakalářská práce

Analýza německých propagačních a lektorských textů
Státního zámku Vimperk. K problematice odborného překladu

Analysis of German Promotional and Lecturer Texts of the
State Castle Vimperk. On the Issue of Professional
Translation

Vypracovala: Kateřina Hejlková

Vedoucí práce: Mgr. Jana Kusová Ph.D.

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích, 12.12. 2022

.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Janě Kusové Ph.D. za odborné vedení práce, vstřícnost při konzultacích, a její cenné rady a připomínky, jimiž mi pomohla při zpracování mé bakalářské práce. Dále děkuji paní Susanne Meador MA za kontrolu přeloženého německého textu a panu Mgr. Vojtěchu Brožovi za zpřístupnění průvodcovského textu a propagačního letáčku Státního Zámku Vimperk.

V Českých Budějovicích, 12.12. 2022

.....

Kateřina Hejlková

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá odborným překladem a jeho analýzou. Teoretická část se zaměřuje na definici překladu obecně, zmiňuje také translatologii a její historii, stejně tak jako historii překladu. Další část tvoří specifické otázky týkající se překladu, jako je například nepřeložitelnost, ekvivalence či informační ztráta a zisk. Dalším bodem je srovnání práce překladatele a tlumočnicka a v neposlední řadě je v teoretické části charakterizován odborný styl, odborný text a jeho překlad a také postupy překladatelské analýzy. Empirickou část této práce tvoří reflexe translatologicky zajímavých či problematických jevů, jež byly identifikovány po vlastním překladu průvodcovského textu, který se používá při prohlídkách na Státním zámku Vimperk pro německy mluvící návštěvníky. Mezi analyzované jevy patří například překlad proprií, toponym či odborné terminologie.

Abstract

This bachelor's thesis deals with professional translation and its analysis. The theoretical part focuses on the definition of translation in general, it also mentions translatology and its history, as well as the history of translation. Another part of the thesis deals with translation issues such as untranslatability, equivalence, or information loss, and gain. Another mentioned point is the comparison of the work of the translator and the interpreter. Finally, the theoretical part characterizes the professional text, its style, and its translation. The procedures of translation analysis are mentioned at the end of the theoretical part as well. The empirical part of this thesis consists of the analysis of the translated guide texts itself. The translated texts will be used during guided tours at the Vimperk State Castle for German-speaking visitors. The analysed phenomena were those that were considered problematic during the translation. These include, for example, the translation of proper names, toponyms, or terminology.

Annotation

Diese Bachelorarbeit befasst sich mit der professionellen Übersetzung und ihrer Analyse. Der theoretische Teil konzentriert sich auf die Definition von Übersetzung im Allgemeinen, er erwähnt auch die Translatologie und ihre Geschichte sowie die Geschichte der Übersetzung. Ein weiterer Teil der Arbeit befasst sich mit translatologischen Fragen wie Unübersetzbarkeit, Äquivalenz oder Informationsverlust und -gewinn. Ein weiterer Punkt ist der Vergleich zwischen der Arbeit des Übersetzers und des Dolmetschers. Der theoretische Teil charakterisiert schließlich den Fachtext, seinen Stil und seine Übersetzung. Auch die Verfahren der Übersetzungsanalyse werden am Ende des theoretischen Teils erwähnt. Der empirische Teil dieser Arbeit besteht aus der Analyse diverser problematischer Fälle, die während einer eigenen Übersetzung von Fachtexten für Schlossführer identifiziert wurden. Die übersetzten Texte werden bei Führungen im Staatsschloss Vimperk für deutschsprachige Besucher verwendet. Die analysierten Phänomene betreffen z.B. die Übersetzung von Proprien, Toponymen oder Terminologie.

Obsah

Úvod.....	9
1. Krátce o Zámku Vimperk.....	10
1.1. Historie zámku	10
1.2. Dnešní podoba.....	10
1. Teoretická část.....	11
2.1. Obecně o překladu.....	11
2.1.1. Původ slova translace	11
2.1.2. Definice překladu	11
2.1.3. Historie překladu	12
2.1.4. Druhy překladu.....	13
2.1.5. Problematika překladu.....	13
2.2. Tlumočení.....	15
2.3. Překlad vs. Tlumočení.....	15
2.4. Translatologie.....	17
2.4.1. Historie translatologie	17
2.5. Odborný překlad.....	18
2.5.1. Definice odborného stylu	18
2.5.2. Odborný text z lingvistického hlediska	19
2.5.3. Překlad odborného textu.....	20
2.5.4. Překladatelská analýza.....	22
3. Analýza přeloženého textu	24
3.1. Úvod.....	24
3.2. Překlad proprií.....	25
3.2.1. Názvy šlechtických rodů	26
3.2.2. Vlastní jména osob	27
3.2.3. Osobní jména s řadovými číslovkami	28
3.3. Překlad toponym.....	30
3.3.1. Města	31
3.3.2. Konkrétní oblasti	31
3.4. Překlad terminologie	33
3.4.1. Překlad pojmů s tematikou architektury.....	33
3.4.2. Překlad historických událostí a dokumentů.....	35
3.4.3. Překlad šlechtických titulů	36
3.4.4. Překlad vojenských hodností.....	37

3.5.	Překlad ostatních slov.....	38
3.5.1.	Das Gut vs. die Herrschaft.....	38
3.5.2.	Die Restauration vs. die Renovation/die Renovierung.....	38
3.5.3.	Die Schlacht vs. der Krieg.....	39
3.5.4.	Böhmisch vs. tschechisch.....	39
3.6.	Použití času v textu.....	40
3.7.	Výrazové použití ve vztahu k cílové skupině a celková forma textu	40
3.8.	Servis pro průvodce.....	41
Závěr.....		43
Resümee		44
Seznam literatury.....		46

Úvod

Cílem této bakalářské práce je překlad průvodcovského textu a propagačních materiálů Státního Zámku Vimperk a jeho následná analýza. Původní text, jehož překlad tvoří základ korpusu této bakalářské práce, byl v českém jazyce sestaven Mgr. Vojtěchem Brožem, který zámek ve Vimperku spravuje na pozici kastelána. Průvodcovský text byl sestaven po dokončení rozsáhlých rekonstrukcí na zámku a znovuotevření jedné z jeho částí.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretická část se zprvu zabývá překladem v obecném smyslu slova, jeho definicemi a rozdělením. Pozornost je v této části věnována také translatologii, její historii a také historii překladu. Dále se v teoretické části vyskytuje kapitola o základních problematicech prvcích překladu, které tvoří například nepřeložitelnost, ekvivalence či informační ztráta a zisk. Další kapitolu teoretické části této bakalářské práce tvoří překlad odborných textů. Tato část se soustřeďuje na definici odborného jazyka, jeho jazykové a stylistické charakteristiky, ale především jeho překladem. Na konci teoretické části jsou také krátce shrnuty postupy překladatelské analýzy.

Empirickou část této práce tvoří analýza přeložených průvodcovských a propagačních textů pro Státní Zámek Vimperk. Tato část se zaměřuje na identifikaci, analýzu a klasifikaci jevů, které jsem při překládání odborných textů považovala za problematicech či translatologicky zajímavé. Mezi tyto problematicech jevy patří například překlad proprií, toponym, terminologie, či volba správného slovesného času ve vztahu k druhu textu. V analýze je také krátce zmíněn tzv. servis pro průvodce, který jsem v textu vytvořila za účelem usnadnění práce průvodce.

1. Krátce o Zámku Vimperk

1.1. Historie zámku

Zámek ve Vimperku byl postaven ve 13. století na kopci na severozápadním okraji Vimperka v nadmořské výšce 750 m. n. m. Původně se ale jednalo o hrad, který architektonicky spadl do rané gotiky. V průběhu 14., 15. a 16. století vystřídal vimperský hrad několik majitelů, jimiž byli například Kaplířové ze Sulevic, Malovcové z Chýnova, Rožmberkové nebo rod Novohradských z Kolovrat. V druhé polovině 15. století, kdy na hradě panoval rod Kaplířů, byly město i hrad opevněny a vedle hradu byla postavena bašta Haselburg. Tato bašta se stala důležitou částí celého objektu a chránila jak hrad, tak i celé město před případnými útoky nepřátel. V průběhu 17. století byl hrad přestavěn na zámek. (URL1)

Po druhé světové válce připadl zámek do vlastnictví státu a po roce 1950 byl Chráněnou krajinnou oblastí a Správou Jihočeských lesů využíván jako bytové prostory a kanceláře. Od počátku 60. let 20. století využívalo část zámku také městské muzeum a po revoluci připadl zámek do vlastnictví města Vimperk, které ho následně prodalo Národnímu parku Šumava. Od roku 2015 spravuje Zámek Vimperk Národní památkový ústav (dále NPÚ), díky kterému byly realizovány rozsáhlé opravy, které započaly v roce 2019 a byly dokončeny v polovině roku 2021. (URL1)

1.2. Dnešní podoba

V roce 2015 se zámek dostal do rukou NPÚ a kastelánem se stal Mgr. Vojtěch Brož. Již v tomto roce se začaly plánovat první rekonstrukce a opravy zámku, které byly následně realizovány v letech 2019–2021. Od léta 2021 je návštěvníkům k dispozici Dolní Zámek a zámecké zahrady, další atrakcí je také nově otevřená prohlídková trasa Muzea Vimperska. (URL1)

1. Teoretická část

2.1. Obecně o překladu

2.1.1. Původ slova *translace*

Slovo *translace* pochází z latinského slova *translatio*, které bylo odvozeno od slova *transferre*. Tento pojem se skládá ze slova *trans* (v češtině ‚přes‘) a slova *ferre* (v češtině ‚nést‘). Přidaná přípona *-latio* pak vznikla ze slova *latus*, což je minulý čas slova *ferre*. Doslovně se dá tento pojem přeložit jako ‚převod‘ či ‚přenesení‘ – přenesení mluveného či psaného textu z jazyka zdrojového do jazyka cílového. (URL2)

2.1.2. Definice překladu

Jeremy Munday ve své knize *Introducing Translation Studies* zmiňuje, že slovo *překlad* má v dnešní době několik významů:

- prvním z nich je překlad jako studijní obor (např. na univerzitě);
- dalším je překlad jako produkt, který vznikne procesem překladu – tedy text, který byl přeložen;
- posledním je překlad jako proces překládání. (Munday, 2016, s. 8)

Jiří Levý definoval překlad ve své studii *Umění překladu* takto: „Překládání je sdělování. Přesně řečeno, překladatel dešifruje sdělení, které je obsaženo v textu původního autora, a přeformulovává (zašifrovává) je do svého jazyka. Sdělení v překladovém textu obsažené pak dešifrovává čtenář překladu“ (Levý, 2012, s. 42).

Překlad jako proces znamená převod textu z jednoho jazyka (označovaného jako zdrojový jazyk) do jazyka druhého (označovaného jako jazyk cílový).

- 1) Jazyk zdrojový je jazyk, ze kterého se překládá, tedy jazyk originálního textu. V případě praktické části této bakalářské práce je zdrojovým jazykem čeština.
- 2) Jazyk cílový je jazyk, do kterého se originální text překládá. V tomto případě je cílovým jazykem němčina. (Munday, 2016, s. 8)

Dle Levého závisí problematika procesu překládání na tom, co má jazyk zdrojový společného s jazykem cílovým.

Problematika překladu ale nezávisí jen na tom, jaké společné lingvistické prvky má jazyk zdrojový s jazykem cílovým, nýbrž také na tom, v jaké společnosti se tyto jazyky vyskytují a co od sebe tyto společnosti odlišuje. Kulturní kontext jednoho jazyka je neoddělitelný a často se výrazně liší od jiných jazyků.

2.1.3. Historie překladu

Podle zkoumání francouzsko-amerického literárního teoretika Georga Steinera existují tři období, do kterých lze dějiny překladu rozdělit. Toto rozdělení popsal ve své knize *Po Babelu*. (Steiner, 2010, s. 213–215)

První období sahá do časů antiky, kdy jsou důležitými autory například filozofové Cicero a Horatius. Je to období, pro něž je typické empirické smýšlení a jakékoliv doposud nasbírané znalosti vychází přímo z překladatelské činnosti. Dalším významným spisem je *List o tlumočení (Sendbrief vom Dolmetschen)* z roku 1530 od Martina Luthera. Toto rané období uzavírá skotský spisovatel Alexander Fraser Tytler a jeho *Esej o zásadách překládání (Essay on the Principles of Translation)* z roku 1792 a také německý filozof Friedrich Schleiermacher a jeho esej *O rozličných metodách překládání (Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens)*, vydané roku 1813. (Steiner, 2010, s. 213)

Následující období se již více zaměřuje na teorii a je obecnějšího rázu. Trvá od konce 18. století až do roku 1946 a je ovlivněno hermeneutikou, což je nauka o metodách správného porozumění. Teorie překladu začíná být vymezována konkrétněji a je ovlivněna filozofií a filozofickými otázkami. K tomuto období přispěly práce například od německého filozofa Arthura Schopenhauera nebo spisovatele Johanna Wolfganga Goetheho. (Steiner, 2010, s. 213–214)

Poslední období by se dalo vymezit od poloviny 20. století až do dnešní doby. Teorie překladu nabírá modernější podobu a je silně ovlivněna lingvistikou, statistikou a strukturalismem, rozvíjí se také strojový překlad. I nově vznikající obory, jako například psychologie, antropologie nebo sociologie, začínají ovlivňovat zkoumání překladu. (Steiner, 2010, s. 214–215)

2.1.4. Druhy překladu

Z hlediska struktury jazyka rozlišil rusko-americký lingvista a významný představitel novodobé lingvistiky Roman Osipovič Jakobson tři druhy překladu, jimiž je překlad interlingvální (překlad), intralingvální (opis) a intersemiotický (transmutace):

- 1) interlingvální (mezijazykový) – translace z jednoho cizího jazyka do druhého cizího jazyka;
- 2) intralingvální (vnitrojazykový) – překlad či převod různých forem jednoho a toho samého jazyka; jako příklad uvádí Jeremy Munday dětskou verzi encyklopedie nebo bible (v tomto případě se zjednodušují a zestručňují poznatky v obou dílech);
- 3) intersemiotický (meziznakový) – interpretace verbálních znaků pomocí znaků neverbálních; tento druh překladu je využíván například při zfilmování knižního románu. (Jakobson, 1959/2012, s. 127, cit. podle Munday, 2016, s. 9)

2.1.5. Problematika překladu

2.1.5.1. Nepřeložitelnost

Nepřeložitelnost znamená nemožnost přeložit dané slovo či frázi z jazyka zdrojového do jazyka cílového především kvůli jazykové, ale také například kvůli kulturní rozmanitosti. Susan Bassnett, britská teoretička překladu, zmiňuje ve své práci *Translation Studies* rozdělení nepřeložitelnosti dle Johna Cunnisona Catforda – a to na lingvistickou, a kulturní. (Bassnett, 2014, s. 40)

Dle Susan Bassnett (2014, s. 40) je hlavním problémem u lingvistické nepřeložitelnosti právě to, že v oblasti lexikologie či syntaxe neexistuje v cílovém jazyce pojem, který by přesně odrážel jazyk zdrojový. Jako příklad ve své knize *Translation Studies* uvádí německou větu *Um wie viel Uhr darf man Sie morgen wecken?*, které se do anglického jazyka nedá adekvátně a doslovně přeložit, a pokud bychom tak učinili, pro rodilé mluvčí by bylo složité pochopit význam této věty, nebo by věta působila jako naprostý nesmysl (Bassnett, 2014, s. 40–41).

2.1.5.2. Ekvivalence

Vedle *nepřeložitelnosti* vyvstává také pojem *ekvivalence* – zda k pojmu zdrojového jazyka existuje adekvátní ekvivalent v jazyce cílovém. Ekvivalence by se dala definovat jako plnohodnotnost či adekvátnost překladu a je cílem každého překladatele. Odráží totiž to, jak věrně čtenář přeložené dílo vnímá. Daniela Mügllová (2013, s. 112) definuje ekvivalenci jako „rovnocennost použití výrazových prostředků“. Jako příklad uvádí německý frazeologismus *ich*

habe davon die Nase voll, který se v češtině dá nahradit frází *mám toho plné zuby*. I přes použití jiného idiomu je významový obsah věty zůstává zachován. (Müglová, 2013, s. 112)

Významným přispěvatelem teorie ekvivalence byl také ruský lingvista a strukturalista Roman Osipovič Jakobson, který navázal na švýcarského zakladatele strukturalismu Ferdinanda de Saussura. Jakobson navazuje na jeho strukturalistickou teorii a tvrdí, že rovnocennost významu slov mezi rozdílnými jazyky je velmi problematická. Tvrdí, že neexistuje plná rovnocennost mezi kódovými jednotkami daného jazyka. Ruský *syr* není identický s anglickým *cheese* nebo německým *Käse*, jelikož typický sýr v každé zemi vypadá či chutná jinak. Tomu ale protirečí teorie jazykového universalismu, která tvrdí, že ačkoli se od sebe jazyky liší, myšlení lidí, kteří mluví jinými jazyky a jejich poznávání světa je ve smyslu slova stejné. Dle Jakobsona se ale jazyky ve své podstatě liší v tom, co musí sdělovat, a ne v tom, co sdělovat mohou. Příklady těchto odlišností jsou například v rodu podstatných jmen: *dům* je ženského rodu v románských jazycích, středního rodu v angličtině a němčině a v rodu mužském ve slovanských jazycích. (Munday, 2016, s. 59–61)

2.1.5.3. Informační ztráta a informační zisk

V dnešní době je obecně upřednostňován volný (adaptační) překlad, a právě z tohoto důvodu dochází v procesu překladu k určitým změnám – tyto změny se odborně nazývají informační ztráta (anglicky také *loss* či *undertranslation*) a informační zisk (anglicky *gain* nebo *overtranslation*). Obě tyto změny představují určité lingvistické či obsahové přizpůsobení. To je způsobeno tím, že různé jazyky nemají stejné lingvistické vlastnosti a kulturní ekvivalence jednoho jazyka často neexistuje v jazyce druhém. (Jedlička, 2019, s. 18)

Informační ztráta by se dala definovat jako nedostatečný překlad, při kterém byla vynechána slova, nepřeloženy určité prvky či pozměněn význam. Tento jev pak způsobí obsahově nepostačující překlad. Jako příklad informační ztráty je vhodný anglický pojem *ale*, jenž v překladu znamená ‚svrchně kvašené pivo‘. Toto slovíčko je ale často do češtiny překládáno pouze jako *pivo*, přičemž obyčejné chmelené pivo je v angličtině jako *beer*. (Jedlička, 2019, s. 18)

Naproti tomu informační zisk znamená, že v překladu bylo použito více informací, než zdrojový text obsahoval. Tento jev se nejčastěji vyskytuje u překladu vlastních jmen. Příklad informačního zisku je například slovo *Vltava*, které se do angličtiny překládá jako *The River Vltava*. Jelikož pro tento pojem v anglickém jazyce neexistuje žádný ekvivalent, *the river* slouží

k tomu, aby bylo jasné, že je řeč o řece, a ne o symfonické básni Bedřicha Smetany, která nese stejný název. (Jedlička, 2019, s. 18)

2.2. Tlumočení

Tlumočení je převod mluveného textu ze zdrojového jazyka do jazyka cílového. Existují dva základní druhy tlumočení – konsekutivní a simultánní.

Konsekutivní tlumočení, také nazýváno následné tlumočení, je nejstarší druh tlumočení. Konsekutivní tlumočení probíhá tak, že řečník hovoří v úsecích a tlumočnick následně překládá tyto úseky publiku. Jelikož tyto úseky mohou být dlouhé i několik minut, může tlumočnick využít tzv. notaci, což jsou poznámky či zápis toho, co bude následně tlumočit. Za maximální tlumočený úsek se považuje 15 minut. (Müglová, 2013, s.167–169)

Simultánní neboli kabinové tlumočení probíhá na rozdíl od konsekutivního současně s projevem řečníka. Tento druh tlumočení je využíván například při mezinárodních konferencích. Simultánní tlumočení se dál dělí na tlumočení v kabinách (tlumočnick sedí v kabinách a překládají projev do sluchátek příjemců) a následně tlumočení bez technického zařízení – sem patří například tzv. šušotáž (tlumočení šeptem nebo tlumočení přímo do ucha) nebo tlumočení z listu. (Müglová, 2013, s. 188–193)

Stejně tak jako je překlad umělecký a odborný, má i tlumočení své žánrové rozdělení. Mezi žánry tlumočení patří například konferenční, mediální, soudní, komunitní, jednací nebo tlumočení znakové řeči. (Müglová, 2013, s. 197–203)

2.3. Překlad vs. Tlumočení

Jak již bylo zmíněno, může být mezijazykový překlad buď psaný, nebo verbální.

„Odborníkovi na ústní jazkově-kulturní zprostředkování říkáme **tlumočnick** a odborníkovi na písemné jazkově-kulturní zprostředkování **překladatel**. Zastřešující pojem pro tlumočnicka a překladatele je **translátor**, tlumočení a překládání se nazývá **translační činnost**, **translace** nebo česky **převod** a věda o překladu a tlumočení **translatologie**.“ (Müglová, 2013, s. 65)

Latinsky se translátor nazývá *interpres*. Tento název byl odvozen buď od slova *inter-partes*, což se dá do češtiny přeložit jako podělit se, nebo ze slova *interpretari*, což znamená vykládat nebo interpretovat. (Müglová, 2013, s. 84)

Edita Gromová definovala translátora následujícím způsobem: “V modernom myslení o translácii sa chape prekladateľ a tlmočník nielen jako sprostredkovateľ medzi dvoma jazykmi, ale hlavne jako kultúrny mediátor, ktorého úlohou je nielen prekonávať jazykové, ale predovšetkým kultúrne bariéry.“ (Gromová et al., 2010, S. 24).

Müglová uvádí čtyři základní rozdíly mezi překladem a tlumočením, jimiž jsou

- a) vnější podmínky (způsob a příprava),
- b) procesní a psycholingvistické podmínky,
- c) psychologické a osobnostní charakteristiky translátora,
- d) pracovní podmínky. (Müglová, 2013, s. 120–123)

Z pohledu prezentace textu je základním rozdílem mezi překladem a tlumočením fakt, že překladatel si může přečíst text kolikrát uzná za vhodné, stejně tak jako příjemce překládaného textu, zatímco tlumočník si vysílaný text může vyslechnout pouze jednou, stejně tak jako příjemce tlumočeného textu. Tlumočení totiž probíhá v přítomnosti všech účastníků – odesílatele, tlumočnicka a příjemce. Překlad psaného textu není nijak časově omezen – překladatele a příjemce dělí různé časové horizonty. Dalším rozdílem je, že překladatel má během překládání k dispozici různé pomůcky, ať už slovníky, encyklopedie, či nástroje CAT (computer-aided translation). To samé se nedá říct o tlumočnickovi, jelikož tlumočení probíhá zároveň s projevem člověka, jehož verbální projev je tlumočen. Jelikož tlumočnick pracuje s mluveným textem, nemá na rozdíl od překladatele možnost si překlad různých obrátů déle promýšlet. (Müglová, 2013, s. 120–121)

Dalším rozdílem je, že tlumočnick zakládá svůj projev na lingvistické ekonomičnosti, což může znamenat vynechání různých nepodstatných slov či celých faktů. Překladatel svůj text ve většině případů nemusí vystavovat obsahovým omezením. (Müglová, 2013, s. 121)

Co se týče osobnostních a psychologických rysů translátora, tlumočnick by měl být extrovertní, vnímavý, otevřený a schopný dobře komunikovat, zatímco překladatel tyto charakteristiky splňovat nemusí. Jelikož je tlumočení extrémně stresující činnost, tlumočnick by měl být psychicky odolný a schopný dobře zvládat náročné a stresové situace. V případě tlumočení hraje samozřejmě také velmi důležitou roli rétorická schopnost a vhodný způsob vyjadřování tlumočnicka. Základními osobnostními rysy tlumočnicka jsou také rychlost a pohotovost. (Müglová, 2013, s. 122–123)

Co se týče pracovního prostředí, v případě tlumočnicka je proměnlivé (úřady, soudní sály, nemocnice, továrny, ...), zatímco překladatel pracuje stále u svého pracovního stolu. (Müglová, 2013, s. 123)

Obor překladatelství a tlumočnictví se dá v dnešní době studovat na několika vysokých školách v České republice i na Slovensku. Mezi ně patří například Univerzita Karlova, Olomoucká univerzita, Masarykova univerzita v Brně, Západočeská univerzita v Plzni, Prešovská univerzita či Univerzita Komenského na Slovensku. (Gromová, 2010, s. 272–273)

2.4. Translatologie

Translatologie je vědní teoretická disciplína, která se zabývá jak překladem písemným a jeho problematikou, funkcí a významem, tak i překladem verbálním, tzv. tlumočením, a lokalizací. Pod lokalizací se rozumí přizpůsobení přeloženého textu kulturním obyčejům cílového jazyka. Translatologie se dělí na dva druhy, a sice na aplikovanou a deskriptivní. Deskriptivní translatologie vymezuje teoretickou část překladatelství jako vědního oboru a aplikovaná translatologie se pak zabývá překladatelskou činností (praxí) jako takovou. (URL3)

Bohuslav Ilek (2010, s. 76) definoval translatologii následovně: „Hlavním předmětem vědy o překladu je bádání o podmínkách, jevech a zákonitostech jazykového zprostředkování“.

Translatologie je úzce spojena také s ostatními vědními disciplínami, jako je například historie, kulturologie, lingvistika, srovnávací literatura, filologie a sémiotika.

Translatologie zkoumá přesnost přeloženého textu, vhodnost výběru přeložených prostředků, nebo například samotnou přeložitelnost textu, pod níž se rozumí to, zda je text vůbec možné přeložit. Další problematikou, kterou se translatologie zabývá, je například otázka ekvivalence, nebo informační ztráta a zisk. Toto všechno jsou jevy, které vznikají v procesu překladu a se kterými se potýká každý překladatel.

2.4.1. Historie translatologie

Translatologie jako samostatné lingvistické odvětví je velmi mladá vědní disciplína. Předtím, než se vymezila jako samostatná vědní disciplína, byla teorie překladu součástí komparativní literatury a srovnávací lingvistiky. (URL3)

Po druhé světové válce začaly vznikat první akademie a školy překladatelství a na univerzitách se začaly zakládat fakulty s překladatelským zaměřením. Mezi nejstarší školy se řadí ženevská

Ecole Traduction et d'Interprétation a pařížská *Ecole Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs*. Další překladatelské obory začínají vznikat i na univerzitách na území Německa a Rakouska, a sice v Lipsku, Heidelbergu, Grazu nebo ve Vídni. (Müglová, 2013, s. 106)

Na území tehdejšího Československa vznikla první překladatelská škola na *Univerzitě 17.listopadu*, která se po čase připojila k *Univerzitě Karlově* a nyní je tato část *Ústavem translatologie*. (Müglová, 2013, s. 106)

Na přelomu 60. a 70. let minulého století se pak oficiálně začala formovat translatologie jako vědní disciplína. Mezi významné představitele této vědní disciplíny v Čechách patří například překladatel a filozof Jiří Pechar. Dalšími významnými představiteli byli lingvisté, překladatelé a historici Jiří Levý a jeho otec Otakar Levý. K významným zahraničním translatologům se řadí například Gideon Toury, Anton Popovič, Susan Bassnett nebo Peter Newmark. (URL3)

2.5. Odborný překlad

2.5.1. Definice odborného stylu

Interlingvální (mezijazykový) překlad je jazykový převod mezi jazykem zdrojovým a jazykem cílovým. Tento překlad se zabývá dvojími texty, a to uměleckými a odbornými (neuměleckými):

- 1) Uměleckým textem se rozumí umělecká literatura (beletrie). Účinek takového textu je estetický a jeho autor usiluje o jeho jedinečnost. „Komunikace uměleckého stylu je téměř výhradně monologická a je prototypicky spojena s žánry jako povídka, román, báseň apod.“ (Cvrček et al., 2015, s. 315–316)
- 2) Odborný text je například seminární práce, referát, ale i odborný článek či recenze.

„Ve srovnání s prostým sdělováním je sdělování odborné (psané i mluvené), zaměřené na přesný přenos velmi specifických informací, co se týče výběru výrazových prostředků mnohem více omezeno. [...] Pro odborné texty je obecně charakteristický nízký stupeň expresivity. Kompozice bývá důkladně promyšlena, často uplatňuje schéma úvod – stať – závěr. [...] Z hlediska slovní zásoby je nápadná zejména vysoká frekvence termínů, často internacionalismů, ostatní slova bývají neutrální nebo stylově vyšší, lexikální expresivita je téměř vyloučena. V morfologii a hláskosloví se sahá k variantám formálnějším, stylově vyšším.“ (Cvrček et al., 2015, s. 315)

Překladatel a literární vědec Bohuslav Ilek tvrdí, že: „odborný text je zaměřen na obsah informace [...]. Prostředky, jimiž je sdělení vyjádřeno, mají funkci jen služebnou. Vztah označujícího k označovanému vystupuje v čisté podobě, pojmenování jsou využita v přímém významu.“ (Ilek, 2010, s. 81)

Překladatelka Bronislava Grygová popsala odborný text následovně:

„Cílem odborného textu je *podat přesnou, jasnou a relativně úplnou informaci*, která má jisté vnitřní logické uspořádání a je zaměřena na pojmovou stránku sdělení; [...]. Funkce takových textů je odborně sdělná (ne pouze informativní či prostě sdělná, jako je tomu u projevů běžné komunikace).“ (Grygová, 2010, s. 206)

Dle Grygové jsou pro odborný text typické následující charakteristiky:

„Typické pro texty tohoto stylu jsou určité **odborně konvenční automatizace, termíny a formulace**. Charakteristickými vlastnostmi jsou většinou **písemné zpracování** (i když je text posléze čten, je vždy pečlivě připraven, písemná forma je frekventovanější), **monologická forma** [...], **veřejnost jako adresát** [...], **pojmovost** [...], **přesnost** (cílem je naprostá jednoznačnost; typickým rysem odborného textu je vysoký index opakování slov i prvky vnitrojazykového překladu), **zřetelnost** (ve smyslu srozumitelnosti a jediné možné interpretace), **soustavnost a odbornost**.“ (Grygová, 2010, s. 206)

Co se týče uspořádání odborného textu, musí být jeho kompozice dle Grygové „promyšlená jak co do horizontálního (trichotomické uspořádání), tak do vertikálního členění (poznámkový aparát, bibliografické poznámky a odkazy)“ (Grygová, 2010, s. 209)

Velmi důležitou roli hraje také grafická forma odborného textu (velikost písma, rozdělení kapitol, odstavců, celkové uspořádání textu apod.), díky které je text přehledný, snadnější ke čtení anebo naopak složitý dešifrovat. (Grygová, 2010, s. 209)

2.5.2. Odborný text z lingvistického hlediska

Odborný text má své charakteristické rysy i z lingvistického pohledu. V oblasti syntaxe se odborný text vyznačuje následujícími atributy:

- složitost textu (text odráží složitost sdělovaných myšlenek), typická jsou složitá souvětí;
- ekonomičnost jazyka (snaha zbavovat se všech nadbytečných prvků);
- využívání infinitivu, přechodníkových vazeb, dějových substantiv a adjektiv (Grygová, 2010, s. 210).

Dle Grygové musí být gramatická stránka odborného textu silně konvencionalizovaná a míra gramatické nasycenosti vysoká.

„Čím více je v jazykovém projevu přítomno gramatických ukazatelů, tím je intelektuálnější, přesnější, a adresnější. Odborný text má (anebo měl by mít) čistě objektivní charakter; čím je projev objektivnější, zaměřený na adresáta, tím je míra gramatické nasycenosti vyšší.“ (Grygová, 2010, s. 210)

Charakteristické rysy v oblasti slovní zásoby jsou v odborných textech následující:

- používání termínů,
- ustálená nomenklatura,
- nominalizace a multiverbizace,
- stereotypní slovní zásoba (Grygová, 2010, s. 211).

2.5.3. Překlad odborného textu

Vycházejíc z Bečky zmínil Hrdlička několik základních atribut překladu odborného textu následovně:

- Hlavním úkolem je vystihnout významovou vrstvu.
- Výraz je plně zaměřen na intelektuální působení.
- Expresivnost je potlačena.
- Využívá se odborná terminologie.
- Odborný text je plně kontrolovatelný skutečností.
- Autor přesně rozlišuje dané zákonitosti od domněnek.
- Autor hledá, dokazuje a sděluje zákonitosti skutečnosti.
- Výraz vyjadřování je přesvědčivý. (Bečka, 1966, s. 18, cit. podle Hrdlička, 2010, s. 70–71)

Znaky odborného překladu jsou dle Hrdličky následující:

- logičnost;
- přesnost předávaného obsahu;
- jednoznačnost;
- sevřenost jazykového výrazu;
- neosobnost jazykového vyjádření;

- odborné termíny a terminologická sousloví, které Hrdlička definuje jako „slova nebo sousloví, která přesně označují předměty nebo jevy v určité odborné oblasti“.
(Hrdlička, 2010, s. 71)

Dle Bohuslava Ilka je základem odborného překladu přesnost výkladu a srozumitelnost informace, jakožto i způsob argumentace, analýza, definice, hypotézy a teze. A právě přesnost pojmenování je zaručena užitím terminologických prvků a odborných termínů (Ilek, 2010, s. 78–79). Určitá stylistická či estetická forma by ale měla být zachována i u překladu odborného textu. A jelikož jsou základem odborného textu termíny a terminologické názvy, je důležité, aby tyto termíny byli čtenáři podány ve srozumitelné formě.

2.5.3.1. Ekvivalence a překladová transformace v odborném překladu

Jak již bylo zmíněno, ekvivalence je velmi důležitý prvek v procesu překládání. Vyjadřuje kvalitu překladu a zaručuje zachování významové a obsahové informace. Výsledkem každého překladu je dle Mana „vždy funkční ekvivalent, který by adekvátně vyjadřoval požadavky originálu“ (Man, 2010, s. 130). Man dále tvrdí, že: „[z]ákladem každého překladu je ekvivalent. V teorii překladu se mluví o funkčně adekvátním ekvivalentu – je to takový ekvivalent, který vyjadřuje obecný smysl/invariant, informace originálu, situaci (kulturní a jinou), za níž informace probíhá, a funkce, jež originál splňuje.“ (Man, 2010, s. 131)

Abychom při odborném překladu dosáhli plně funkčního a ekvivalenčního cílového textu, musí být text podroben určitým jazykovým a stylistickým změnám, při kterých může dojít k informačním ztrátám. Tyto změny se odborně nazývají *překladová transformace* a jsou dvojího druhu, gramatické a lexikální. Gramatická transformace se dotýká formální struktury a lexikální zase lexikálně sémantické struktury jazyka (Man, 2010, s. 131) – a právě gramatické transformace (na rozdíl od těch lexikálních) jsou dle Mana v odborném překladu „důležitým překladatelským postupem, protože souvisejí s rozdíly v jazykovém systému i s rozdíly v organizaci odborného stylu v obou jazycích“ (Man, 2010, 132).

2.5.4. Překladatelská analýza

Dříve než překladaatel započne převod textu (ať už uměleckého, či odborného) z jazyka zdrojového do jazyka cílového, musí se s textem dobře seznámit a pochopit jeho obsah, účel a cíl – provádí tedy tzv. překladatelskou analýzu. Michal Dvorecký zmiňuje tři fáze překladatelské analýzy:

- 1) předpřekladatelská fáze,
- 2) tvorba samotného překladu,
- 3) vlastní kontrola textu. (Dvorecký, 2013, s. 213–214)

V tzv. předpřekladatelské fázi se překladaatel seznamuje s textem, jeho obsahem a promýšlí strategii překladu. V druhé fázi pak probíhá samotný překlad textu a ve třetí fázi se přeložený text kontroluje (jak po obsahové, tak po jazykové stránce), stylisticky se upravuje a dokončuje. (Dvorecký, 2013, s. 213–214)

Michal Dvorecký v knize *Komunikace, tlumočení, překlad aneb Proč spadla Babylonská věž* také zmiňuje překladatelskou analýzu německého překladaatele Ulricha Kautze, která je poněkud podrobnější a má 6 fází:

- 1) „Přijetí výchozího textu a překladatelského zadání od zadavatele překladu.
- 2) Porozumění výchozímu textu a v případě chyb ve výchozím textu jejich korektura.
- 3) Analýza výchozího textu a rešerše.
- 4) Syntetizace cílového textu.
- 5) Redigování cílového textu.
- 6) Kompletace cílového textu do cílové podoby a jeho odevzdání zadavateli překladu.“
(Kautz, 2002, s. 62, cit. podle Dvorecký, 2013, s. 214)

2.5.4.1. Základní pojmy

Dvorecký dále zmiňuje několik faktorů, které výrazně ovlivňují analýzu překladu. Tyto faktory tvoří

- autor textu (tvůrce zdrojového textu),
- zadavatel textu (iniciátor překládaného textu),
- adresát (příjemce překládaného textu),
- překladaatel,
- výchozí text (zdrojový text),
- cílový text,

- funkce textu. (Müglová, 2013, s. 215–218)

Součástí první fáze překladatelské analýzy je několik otázek, které by si měl překladatel položit před tím, než začne překládat. Inspirujíc se Ulrichem Kautzem zmiňuje Dvorecký devět otázek:

- „1) Rozumím textu?
- 2) Jak působí text na výchozího adresáta a na mě?
- 3) Pro koho byl text napsán?
- 4) Jaká je jeho komunikační funkce?
- 5) Jak je text členěný?
- 6) Rozuměli by adresáti bez problému tomuto textu, kdyby nebyl napsán v cizím jazyce?
- 7) Je tedy výchozí text vhodný jako předloha pro překlad?
- 8) Jsou nutné obsahové a/nebo formální změny, aby bylo možné vytvořit cílový text (překlad), který bude odpovídat překladatelskému zadání?
- 9) Můžu se pustit do překladu textu? (Mám dost času? Stihnu odevzdat překlad včas? Mám dobré podmínky pro provedení rešerše? Jestli ano, za jakých podmínek? Jestli ne, tak proč?“ (Kautz, 2022, cit. podle Dvorecký, 2013, s. 223)

Knittlová (2010, s. 27) zmiňuje dvě části překladatelského procesu, a sice makropřístup a mikropohled, které definuje následovně:

„Ve všech nových anglosaských monografiích z oblasti teorie překladu se objevuje jednotná fronta, která se zaměřuje v první řadě na kulturní zázemí, historické a lokální zasazení, literární narážky, reálie, vztah autora k tématu a k publiku, typ textu a funkci textu a teprve po tzv. strategickém rozhodnutí, které se zakládá na zařazení výchozího textu do uvedeného rámce, nastupuje fáze detailního rozhodování. Nastupuje mikropohled, který si všímá konkrétních jednotlivin, gramatických struktur a jejich lexikální náplně a dochází k budování definitivního cílového textu.“ (Knittlová et al., 2010, s. 27)

3. Analýza přeloženého textu

3.1. Úvod

Třetí část této práce se zabývá samotnou analýzou přeloženého průvodcovského textu a informačního letáčku. Vymezila jsem tři základní problematické jevy při překládání těchto textů, a sice

- 1) překlad proprií,
- 2) překlad toponym,
- 3) překlad terminologie.

První část se zabývá problematikou překládání osobních jmen, jmen s řadovými číslovkami a názvy šlechtických rodů.

Druhá část této analýzy se zabývá překladem toponym, tedy geografických vlastních jmen. Tato kategorie byla dále rozdělena na města a konkrétní oblasti.

Třetí část byla věnována odborným termínům z oblasti historie. Tato část je rozdělena na architektonické pojmy, historické události a dokumenty, šlechtické tituly a vojenské hodnosti.

Čtvrtá část se věnuje výrazovému použití ve vztahu k cílové skupině, celkové formě textu, použití slovesného času.

3.2. Překlad proprií

Samostatnou kapitolu tvoří překlad vlastních jmen neboli proprií, který může být často velmi problematický. Tuto část analýzy jsem rozdělila do tří podskupin, jimiž jsou:

- 1) jména šlechtických rodů,
- 2) osobní jména,
- 3) jména s řadovými číslovkami.

Současný trend překladu vlastních jmen

Dnes má překladatel tři možnosti, jak překládat propria z cizích jazyků do češtiny (a naopak).

První možností je vlastní jméno nepřekládat a ponechat v textu jeho původní verzi v cizím jazyce:

„Překladatel užívá jména v původní cizojazyčné podobě, ovšem s příslušným deklinačním začleněním do českého kontextu a s (případnou) nezbytnou změnou grafické podoby (většinou transkripce jména), danou zpravidla i typografickými možnostmi češtiny.“ (Knappová, 1983, s. 169–173)

Druhou možností je zvolit počeštěné názvy vlastních jmen. Tato volba se dnes již tolik nevyužívá, můžeme ji najít například v překladech knih pro děti a dospívající. (Knappová, 1983, s. 169–173)

Třetí možností je mix předchozích dvou možností, a sice použití jak počeštěných osobních jmen, tak nepřeložených, původních jmen. (Knappová, 1983, s. 169–173)

3.2.1. Názvy šlechtických rodů

V případě překladu názvů šlechtických rodů volí překladatel buď variantu *die Habsburger* nebo *Familie Habsburg*. Zkřížená varianta *die Familie Habsburger* je v tomto případě chybná. Co se týče osobního jména samotného, bývá zpravidla překládáno do jeho české verze (často je to verze počestěná).

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
1	<i>Habsburkové</i>	<i>die Habsburger</i>
2	<i>Rožmberkové</i>	<i>die Rosenberger</i>
3	<i>Novohradští z Kolovrat</i>	<i>die Neuburger von Kolowrat</i>
4	<i>Schwarzenbergové</i>	<i>die Schwarzenberger</i>
5	<i>Eggenbergové</i>	<i>die Eggenberger</i>
6	<i>Janovicové</i>	<i>Familie Janovic</i>
7	<i>Bavorové ze Strakonice</i>	<i>Familie Bavor von Strakonitz</i>
8	<i>Kaplířové ze Sulevic</i>	<i>Familie Kaplirz de Sulewiz</i>
9	<i>Malovcové z Chýnova</i>	<i>Familie Malowetz</i>

Příklady názvů rodů v přeloženém textu:

1. ... was in direktem Konflikt mit der Expansion **der Habsburger** in ganz Europa und ihren absolutistischen und zentralistischen Tendenzen stand.
2. Er befreundet und verbindet sich mit der **Familie Rosenberg**.
3. Zur Zeit **der Neuburger von Kolowrat**, deren Wappen direkt in der Mitte auf dem Schlussstein zu sehen ist, ...
4. Die letzten adeligen Besitzer waren **die Schwarzenberger**, ...
5. Joachim Neuburger von Kolowrat musste deswegen im Jahr 1630 die Herrschaft an **die Familie Eggenberg** verkaufen.
6. In weniger als drei Jahrhunderten befand es sich im Besitz mehrerer Adelsfamilien, und zwar der Familien **Janovic**, **Bavor/Bawor von Strakonitz** (tsch. Bavorové ze Strakonice), **Kaplirz de Sulewicz** (tsch. Kaplířové ze Sulevic), **Malowetz** (tsch. Malovcové z Chýnova) oder **Rosenberg** (tsch. Rožmberkové).

3.2.2. Vlastní jména osob

„V současném úzu převažuje tendence ponechávat jména v původní cizojazyčné podobě a začleňovat je do českého kontextu pouze formou jejich skloňování, a to v soulase s jejich zakončením podle českých deklinačních vzorů, u ženských příjmení pak formou jejich přechylování, vycházejícího ze zásad českého a gramatického systému. [...] Zcela obvyklé je ovšem užívání českých ekvivalentů u panovnických jmen v minulosti (*Ludvík XIV.*), řidčeji v současnosti (královna *Alžběta*, ale španělský král *Juan Carlos*), a také u jmen církevních hodnostářů (papež *Jan Pavel*).“ (Knappová, 1983, s. 169–173)

Vlastní jména osob v přeloženém textu:

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
1	<i>Leopold z Dessau</i>	<i>Leopold von Dessau</i>
2	<i>Albrecht z Valdštejna</i>	<i>Albrecht von Wallenstein</i>
3	<i>(hrabě) Jindřich Šlik</i>	<i>Heinrich Schlik (Graf Schlik)</i>
4	<i>Karel Bonaventura Buquoy</i>	<i>Karl Bonaventura Graf von Buquoy</i>
5	<i>Pavel Skála ze Zhoře</i>	<i>Pavel Skála von Zhoř</i>
6	<i>Arnošt hrabě z Mansfeldu</i>	<i>Ernst, Graf von Mansfeld</i>
7	<i>Hejtman Illow</i>	<i>Hauptmann Illow</i>
8	<i>Jan Jiří Gayer z Gyfelštatu</i>	<i>Jan Jiří Gayer von Gyfelštát</i>
9	<i>Petr Vok z Rožmberka</i>	<i>Peter Wok von Rosenberg</i>
10	<i>Judita ze Šternberku</i>	<i>Judith von Sternberg</i>
11	<i>Jáchym Novohradský z Kolovrat</i>	<i>Joachim Neuburger von Kolowrat</i>
12	<i>Volf Novohradský z Kolovrat</i>	<i>Wolf Neuburger von Kolowrat</i>

Příklady osobních jmen v přeloženém textu:

1. *Alle Heeresführer um uns herum, mit Ausnahme von **Leopold von Dessau**, ...*
2. *Der berühmteste der Kriegsherren neben uns, **Albrecht von Wallenstein** (genannt Wallenstein) (Schlossführer zeigt), kämpfte zu Beginn des Krieges an der Seite der aufständischen Stände.*
3. **Heinrich Graf Schlik** (tsch. *Jindřich Šlik*) (Schlossführer zeigt) ist ein anderer Fall.
4. *Ein weiterer Mann neben uns – **Karl Bonaventura Graf von Buquoy** (tsch. *Karel Bonaventura Buquoy*) – ist mit den folgenden Ereignissen verbunden.*
5. *Die folgenden Ereignisse werden in der zeitgenössischen Chronik des tschechischen evangelischen Historikers **Pavel Skála von Zhoř** sehr genau beschrieben.*

6. *Die Situation wird von **General Ernst, Graf von Mansfeld** (auf Tschechisch Arnošt hrabě z Mansfeldu), ausgenutzt ...*
7. *General Mansfeld bietet dem **Hauptmann Ilow** die Möglichkeit, zurückzutreten.*
8. *Von den Adeligen fiel der Ritter **Jan Jiří Gayer von Gyfelštát**, der auf dem winterbergischen Friedhof begraben wurde.*
9. *[...] , kauft er 1601 von dem hoch verschuldeten **Peter Wok von Rosenberg** (auf Tschechisch Petr Vok z Rožmberka) die Herrschaft Winterberg.*
10. *Wolf heiratete **Judith**, geboren von **Sternberg** (auf Tschechisch Šternberk).*
11. ***Joachim Neuburger von Kolowrat** übernimmt die Herrschaft im Jahr 1612, nur sechs Jahre vor dem Kriegausbruch.*
12. *1573 verlässt der Adelige **Wolf Neuburger von Kolowrat** seine Heimat in Nordböhmen.*

Aus nebo von?

V tomto případě byla problematická volba předložky za jménem, například ‚Pavel Skála von Zhoř‘. Jelikož předložky *aus* i *von* jsou předložky místa a obě se pojí se třetím pádem (dativem), bývá často problematické určit, kdy je použit správně. Zde hovoříme o tzv. *šlechtickém přídomku*, který se v německém jazyce tvoří zásadně předložkou *von*. V českém překladu je pak využívána předložka *z* nebo *ze*. (Brožek, 1925, s. 116–118)

3.2.3. Osobní jména s řadovými číslovkami

Dalšími problematickými prvky byla jména s řadovými číslovkami. Jelikož skloňování řadových číslovek je v německém jazyce náročnou disciplínou, byl v textu za osobními jmény s řadovými číslovkami doplněn přepis jejich skloňování. Ten je značen modrou barvou a ohraničen hranatými závorkami. Průvodcovský výklad může být náročný a stresující a tato pomůcka může průvodci jeho přednes usnadnit.

Co se týče osobních jmen samotných, v německém textu je přeložená německá verze.

Osobní jména s řadovými číslovkami v přeloženém textu:

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
1	<i>Matyáš I.</i>	<i>Mathias I.</i>
2	<i>Ferdinand III.</i>	<i>Ferdinand III.</i>
3	<i>Ferdinand II.</i>	<i>Ferdinand II.</i>

Příklady osobních jmen s řadovou číslovkou v přeloženém textu:

1. *In unseren Ländern nahm der Widerstand gegen antireformatorische Schritte von **Rudolf II.** [dem Zweiten] und seinem Bruder **Matthias I.** [dem Ersten] zu.*
2. *Auf dem Bild vor Ihnen sehen Sie Kaiser **Ferdinand III.** [den Dritten], den letzten der vier Kaiser, die sich während des Krieges abwechselten.*
3. *Wir sind jedoch immer noch ganz am Anfang des Krieges, im Jahr 1619, als sein Vater **Ferdinand II.** [der Zweite] zum Kaiser wurde.*
4. *Die böhmischen Stände beschlossen, die Verletzung des Majestätsbriefes **Rudolfs II.** [des Zweiten] (auf Tschechisch Majestät) radikal zu bestrafen.*

Skloňování řadových číslovek:

	Rod mužský	Rod ženský	Rod střední
1. pád (nominativ)	der Erste	die Erste	das Erste
2. pád (genitiv)	des Ersten	der Ersten	des Ersten
3. pád (dativ)	dem Ersten	der Ersten	dem Ersten
4. pád (akuzativ)	den Ersten	die Erste	das Erste

3.3. Překlad toponym

Další problematickou kategorií byl překlad geografických vlastních jmen neboli toponym. V případě tohoto analyzovaného textu byla využita vždy německá verze českého vlastního geografického jména. Toponyma jsem při analýze rozdělila do dvou podskupin, a to na města a místa (oblasti).

Jelikož názvy geografických míst v českém jazyce se často odlišují od jejich ekvivalentů v německém jazyce, byla při jejich překladu využita internetová encyklopedie Wikipedia. Na této stránce jsem vyhledala český název daného toponyma a následně změnila jazyk stránky na německý, kde byl zobrazen německý název stejného geografického názvu. V případě překladu tohoto průvodcovského textu i propagačního materiálu se vyskytoval každý český název na Wikipedii i v německém jazyce.

V přeloženém textu byl následně využit německý ekvivalent překládaného toponyma a v závorce jeho český překlad:

1. *Zwar ist das Bürgertum verpflichtet, die Kaisergarnison zu ernähren, und es gibt Streitigkeiten mit Bergreichenstein (auf Tschechisch Kašperské Hory), das in den Händen der Stände verbleibt.*

Český název byl za tím německým v závorkách uveden pouze u prvního výskytu v textu, pokud se tedy název v textu objevil víckrát, český překlad v závorce nebyl znovu uveden.

Tato strategie byla využita jak u geografických názvů, tak i u většiny proprií a u názvů některých historických objektů či listin:

1. *Obwohl ihm die Herrschaften Schlüsselburg (auf Tschechisch Lnáře) und Opalka (auf Tschechisch Opálka) gehören, kauft er 1601 von dem hoch verschuldeten Peter Wok von Rosenberg (auf Tschechisch Petr Vok z Rožmberka) die Herrschaft Winterberg.*

2. *Wolf heiratete Judith, geboren von Sternberg (auf Tschechisch Šternberk).*

3. *Heinrich Graf Schlik (tsch. Jindřich Šlik) (Schlossführer zeigt) ist ein anderer Fall.*

4. *Einen Bestandteil der Führung bildet das älteste erhaltene Gebäude, der sog. Vlček-Turm (tsch. Vlčkova věž).*

5. *Die böhmischen Stände beschloss, die Verletzung des Majestätsbriefes Rudolfs II. [des Zweiten] (auf Tschechisch Majestát) radikal zu bestrafen.*

3.3.1. Města

Toponyma v přeloženém textu:

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
1	<i>Vimperk</i>	<i>Winterberg</i>
2	<i>Broumov</i>	<i>Braunau</i>
3	<i>Hrob</i>	<i>Klostergrab</i>
4	<i>Praha</i>	<i>Prag</i>
5	<i>České Budějovice</i>	<i>Budweis</i>
6	<i>Plzeň</i>	<i>Pilsen</i>
7	<i>Český Krumlov</i>	<i>Böhmisch Krumau</i>
8	<i>Strážný</i>	<i>Kuschwarda</i>
9	<i>Záblatí u Vodňan</i>	<i>Sablat bei Wodnian</i>
10	<i>Kašperské Hory</i>	<i>Bergreichenstein</i>
11	<i>Videň</i>	<i>Wien</i>
12	<i>Jimlín u Loun</i>	<i>Imling bei Laun</i>
13	<i>Lnáře</i>	<i>Schlüsselburg</i>
14	<i>Opálka</i>	<i>Opalka</i>
15	<i>Strakonice</i>	<i>Strakonitz</i>

3.3.2. Konkrétní oblasti

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
16	<i>Zlatá stezka</i>	<i>Der Goldene Steig</i>

Příklady toponym v přeloženém textu:

1. *Wir werden jedoch erst im nächsten Raum mehr über seine Rolle und das Schicksal von **Winterberg** sprechen.*
2. *..., als es zu einer ungesetzlichen Schließung von zwei protestantischen Kirchen in der böhmischen Stadt **Braunau** (tsch. Broumov – [Achtung! Nicht zu verwechseln mit Braunau am Inn, wo Adolf Hitler geboren wurde]) ...*
3. *... und zum Abriss einer weiteren Kirche in **Klostergrab** (tsch. Hrob) kam.*
4. *Damals haben die aufgebrachtten Stände zwei Statthalter in **Prag** defenestriert, ...*
5. *Eine Ausnahme bildeten jedoch **Budweis**, ...*

6. ... **Pilsen** und ...
7. ... **Böhmisch Krumau**, die dem Kaiser treu blieben.
8. Über den Gebirgspass in der Nähe des heutigen **Kuswarda** (tsch. Strážný) strömten kaiserliche Verstärkungen, die in verschiedenen Teilen Europas rekrutiert wurden, nach Südböhmen.
9. ... dessen Porträt wir gerade im Flur gesehen haben) das Ständeheer in der Schlacht bei **Sablat bei Wodnian** (auf Tschechisch Záblatí u Vodňan) besiegt und zerstreut.
10. Auf dem Weg von **Bergreichenstein** zieht General Mansfeld an die Stadt heran.
11. ... er zieht sich nun vor dem Ständeheer Richtung **Wien** zurück.
12. Er verkauft seinen Sitz Neuschloß in **Imling bei Laun** (tsch. Nový Hrad v Jimlíně u Loun) ...
13. Obwohl ihm die Herrschaften **Schlüsselburg** (auf Tschechisch Lnáře) ...
14. ... und **Opalka** (auf Tschechisch Opálka) gehören, kauft er 1601 von dem hoch verschuldeten Peter Wok von Rosenberg (auf Tschechisch Petr Vok z Rožmberka) die Herrschaft Winterberg.
15. Die Landkarte zeigt den Prachatitzer und Winterberger Zweig des Goldenen Steigs, die weiter nach **Strakonitz** (auf Tschechisch Strakonice) führen.
16. Dafür eignet sich Winterberg sehr gut, denn es liegt an einem der drei Zweige **des Goldenen Steigs**.

3.4. Překlad terminologie

Další kategorií této analýzy je překlad odborných termínů. Jak již bylo řečeno, základ odborného textu, a tudíž i překladu tvoří právě *odborné termíny*. Jejich překlad bývá často považován za jednoduchý, opak je ale pravdou. Proto jsem vytvořila samostatnou kategorii, která analyzuje odborné termíny z oblasti historie. Tuto kategorii jsem následně rozdělila do několika podkapitol, které se věnují

- 1) překladu pojmů s tématikou architektury,
- 2) překladu historických událostí a dokumentů,
- 3) překladu šlechtických titulů a vojenských hodností.

V případě překladu většiny odborných termínů byla použita stejná strategie jako u překladu toponym (viz v této práci výše). Na webové encyklopedii Wikipedia jsem vyhledala odborný název a poté změnila jazyk stránky na německý.

3.4.1. Překlad pojmů s tématikou architektury

Pojmy z oblasti architektury v přeloženém textu:

a. Architektonické stavby

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
1	<i>Kostel svatého Bartoloměje</i>	<i>St. Bartholomäus Kirche</i>
2	<i>Nový Hrad (v Jimlíně u Loun)</i>	<i>Neuschloß (in Imling bei Laun)</i>
3	<i>Horní Zámek</i>	<i>Das Obere Schloss</i>
4	<i>Dolní Zámek</i>	<i>Das Untere Schloss</i>
5	<i>Babylonská věž</i>	<i>Turm zum Babel</i>
6	<i>Vimperský zámek</i>	<i>Das Winterberger Schloss</i>
7	<i>Kaple Čtyř evangelistů</i>	<i>Kapelle der vier Evangelisten</i>
8	<i>Kaple sv. Josefa</i>	<i>Kapelle St. Joseph</i>
9	<i>Hrad Vimperk</i>	<i>Burg Winterberg</i>
10	<i>Vlčková věž</i>	<i>Vlček-Turm</i>

b. Architektonické prvky a styly

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
11	<i>Renesanční zámek</i>	<i>Renaissanceschloss</i>
12	<i>Veduta</i>	<i>Vedute</i>
13	<i>Dřevěný záklopový strop</i>	<i>Holzbalkendecke</i>
14	<i>Černá kuchyň</i>	<i>Schwarze Küche</i>
15	<i>Strážní pevnost</i>	<i>Wachburg</i>
16	<i>Strážnice</i>	<i>Wachzimmer</i>

Příklady pojmenování staveb a architektonických prvků v přeloženém textu:

1. *Die Verteidiger wissen von der Ankunft der Ständeeinheiten und einige Musketiere sind auf dem Friedhof bei der **St. Bartholomäus Kirche** ...*
2. *Er verkauft seinen Sitz **Neuschloß** in Imling bei Laun (tsch. Nový Hrad v Jimlíně u Loun) und zieht nach Südböhmen.*
3. *Immerhin liegt **das Obere Schloss** in der Höhe von 750 Metern über dem Meerspiegel.*
4. *Schon damals hat **das Untere Schloss** die Form des Buchstabens „U“ allerdings ist der nördliche Flügel deutlich kürzer.*
5. *Auf dieser *Vedute* (Schlossführer zeigt) kann man bei näherer Betrachtung beispielsweise **den Turm zu Babel** entdecken.*
6. *All das können wir im **Winterberger Schloss** bestaunen.*
7. *Die Kapelle wird traditionell **Kapelle der vier Evangelisten** genannt, und zwar nach dem Wandgemälde über Ihnen.*
8. *Sie wurde parallel zur katholischen **Kapelle St. Joseph** betrieben!*
9. *Eine Geschichte ist zu Ende, aber jetzt werden wir noch tiefer in die Vergangenheit gehen, ins Mittelalter, in eine Zeit, in der es nicht um das Schloss Winterberg, sondern um die **Burg Winterberg** geht.*
10. *Einen Bestandteil der Führung bildet das älteste erhaltene Gebäude, der sog. **Vlček-Turm** (tsch. Vlčkova věž).*
11. *Gleichzeitig ist es die Zeit, in der im Böhmerwald ein **Renaissanceschloss** erwacht.*
12. *Hochinteressant sind verschiedene Veduten und Abbildungen von Architektur oder Landschaft.*

13. Zu sehen sind beispielsweise die restaurierte **Holzbalkendecke** oder die Renaissanceausschmückung der Vier-Evangelisten-Kapelle.
14. Bereits zum Zeitpunkt des Baus von diesem Flügel war direkt unter uns eine **schwarze Küche** eingerichtet worden.
15. Aufgrund historischer Inventare vermuten wir, dass sich entweder in diesem oder einem der anderen Stockwerke des Turms ein **Wachzimmer** befand.
16. Das Schloss Winterberg wurde um die Mitte des 13. Jahrhunderts in der Höhe von 750 Metern ü. d. M. als **Wachburg** über dem Goldenen Steig, der aus dem Passauer Gebiet nach Böhmen führte, gegründet.

3.4.2. Překlad historických událostí a dokumentů

Historické události a dokumenty v přeloženém textu:

c. Události

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
1	<i>Třicetiletá válka</i>	<i>Dreißigjährige Krieg</i>
2	<i>Pražská defenestrace</i>	<i>Prager Fenstersturz</i>
3	<i>Bitva na Bílé Hoře</i>	<i>Schlacht am Weissen Berg</i>
4	<i>Stavovské povstání</i>	<i>Ständeaufstand</i>
5	<i>Bitva u Záblatí u Vodňan</i>	<i>Schlacht bei Sablat bei Wodnian</i>
6	<i>Převrat 1989</i>	<i>Wende 1989</i>

d. Dokumenty

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
7	<i>(Rudolfův) Majestát</i>	<i>Majestätsbrief</i>

Příklady historických událostí a dokumentů v přeloženém textu:

1. *Gehen wir 400 Jahre zurück, also an den Anfang des 17. Jahrhunderts, den Anfang des **Dreißigjährigen Krieges**.*
2. *Am 23. Mai 1618 kam es zum **Prager Fenstersturz**.*
3. *Er kämpfte tapfer auf der Seite der Stände bis zur **Schlacht am Weißen Berg**, wo er gefangen genommen wurde.*

4. *Es kommt jedoch zum **Ständeaufstand** und wie Sie schon wissen, wird das Schloss im Jahr 1619 erobert und geplündert.*
5. *... das Ständeheer in der Schlacht bei **Sablat bei Wodnian** (auf Tschechisch Záblatí u Vodňan) besiegt und zerstreut.*
6. *Nach der **Wende 1989** wurden das Schloss und das Museum vom Nationalpark Böhmerwald verwaltet, der zahlreiche Umbauten plante.*
7. *Der **Majestätsbrief** erlaubte nämlich einen freien (christlichen) Glauben im böhmischen Königsreich.*

3.4.3. Překlad šlechtických titulů

Při překládání šlechtických titulů jsou důležité znalosti, co se týče jak posloupnosti těchto titulů, tak i jejich významu (důležitosti).

Šlechtické tituly v přeloženém textu:

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
1	Rytíř	Ritter
2	Hrabě	Graf
3	Král	König
4	Císař	Kaiser

Příklady šlechtických titulů v přeloženém textu:

1. Von den Adeligen fiel der **Ritter** *Jan Jiří Gayer von Gyfelštát*, der auf dem winterbergischen Friedhof begraben wurde.
2. ... Karl Bonaventura **Graf** von Buquoy (tsch. Karel Bonaventura Buquoy) – ist mit den folgenden Ereignissen verbunden.
3. Es war ein Dokument, in dem sich der Herrscher – das heißt der böhmische **König** ...
4. ... und der römische **Kaiser** – verpflichtete, dass keiner seiner Untertanen zum katholischen Glauben gezwungen werden darf.

3.4.4. Překlad vojenských hodností

Vojenské hodnosti v přeloženém textu:

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
1	Rytmistr	Rittmeister
2	Generál	General
3	Hejtman	Hauptmann
4	Žoldněř	Soldner

Příklady vojenských hodností v přeloženém textu:

1. Joachim Neuburger von Kolowrat (...) dient während des Ständeaufstandes im kaiserlichen Heer als **Rittmeister** – also bei der Kavallerie.
2. **General** Mansfeld bietet ...
3. ... dem **Hauptmann** Ilow die Möglichkeit, zurückzutreten.
4. Erst als der Graf selbst die Männer eindringlich ermutigt, setzen die **Söldner** den Angriff fort.

3.5. Překlad ostatních slov

3.5.1. Das Gut vs. die Herrschaft

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
1	<i>Panství</i>	<i>die Herrschaft</i>

Příklady v přeloženém textu:

1. *Neben einfachen Früchten und Rohstoffen bietet **die Herrschaft** vor allem Holz aus den Bergen an, ...*

Slovník Duden definuje německé *die Herrschaft* následovně: „Besitztum, Landgut eines Freiherrn oder Standesherrn“ (Auberle, 2007, s. 798), což v doslovném překladu znamená „majetek/vlastnictví, panství šlechty“. Použití výrazu *das Gut*, které Duden definuje následovně: „landwirtschaftlicher (Groß)grundbesitz mit den dazu gehörenden Gebäuden; Landgut“ (Auberle, 2007, s. 735), by bylo v tomto případě nesprávné, jelikož význam tohoto slova naznačuje, že ho může vlastnit kdokoliv, a ne pouze šlechta (jako tomu je u *die Herrschaft*).

3.5.2. Die Restauration vs. die Renovation/die Renovierung

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
1	obnova	Die Renovierung

Slovník Duden definuje *die Restauration* následovně: „Wiederherstellung früherer (z.B. durch eine Revolution beseitigter) gesellschaftlicher, politischer Verhältnisse [und Wiedereinsetzung einer abgesetzten Regierung, Dynastie o. Ä.]“ (Auberle, 2007, s. 1389), tento pojem má tedy v německém jazyce, politický podtón. Proto je v tomto ohledu při překládání textu o restaurátorské činnosti na hradech a zámcích lepší zvolit variantu *die Renovierung* (popř. *das Renovieren*), které je využíváno právě ve stavební a technické oblasti. Sloveso *renovieren* definuje Duden následovně: „(schadhaft, unansehnlich gewordene Gebäude, Innenausstattungen o. Ä.) wieder instand setzen, neu herrichten“ (Auberle, 2007, s. 1385).

3.5.3. Die Schlacht vs. der Krieg

Při překládání textů o historii bývají problematickými pojmy i *die Schlacht* (česky *bitva*) a *der Krieg* (česky *válka*), které bývají často zaměňovány. Hlavním významovým rozdílem mezi těmito dvěma pojmy je, že bitva probíhá uvnitř války. Válka je často poměrně dlouho trvající válečný konflikt, zatímco bitva je časově kratší. (URL4)

	Pojem v českém jazyce	Pojem v německém jazyce
1	válka	Der Krieg
2	bitva	Die Schlacht

Příklady v přeloženém textu:

2. Wir erwähnten schon, dass **der Krieg** 1618 durch den *Ständeaufstand* und den *Prager Fenstersturz* ausbrach.
3. Er kämpfte tapfer auf der Seite der Stände bis zur **Schlacht am Weißen Berg**, wo er gefangen genommen wurde.

3.5.4. Böhmisch vs. tschechisch

Další problematickou částí v průběhu překladu bylo správné použití přídavných jmen *böhmisch* a *tschechisch*. Přídavné jméno *böhmisch* se zpravidla používá v kontextu geografie a kultury – a to především historie a gastronomie. Berger uvádí jako příklad *böhmische Wälder*, *böhmische Küche* nebo *böhmische Knödel*. Jako příklady k přídavnému jménu *tschechisch* následně uvádí *tschechische Sprache*, *tschechische Gesellschaft* nebo *tschechische Politik*. Jedná se tedy především o odborné termíny a použití přídavného jména *böhmisch* by v tomto případě bylo velmi nezvyklé a nepřírozené. V některých případech je ale možné použít obě přídavná jména, jako například *tschechische/böhmische Geschichte* nebo *tschechische/böhmische Kunst*. (Berger, 2007, s. 167–182)

Příklady v přeloženém textu:

1. Die **böhmischen** Stände beschlossen, die Verletzung des *Majestätsbriefes* Rudolfs II. [des Zweiten] (auf Tschechisch *Majestát*) radikal zu bestrafen.
2. Es ist eine sehr dramatische Zeit – sie umfasst häufige Parteienwechsel, Söldnerheere, Aufstiege und Fälle von Adelsfamilien und den Wechsel von vier Herrschern auf dem **böhmischen** Thron.

3.6. Použití času v textu

V případě přeloženého textu, který pojednává především o historických událostech, byla volba času jasná. Většina tohoto textu byla přeložena do préterita, a to především z toho důvodu, že tento minulý čas vyjadřuje události v minulosti, které už nijak nezasahují do přítomnosti. (Michňová, 2021, s. 38) Préteritum bylo použito také z toho důvodu, že je to upřednostňovaný vypravovací čas v německé literatuře.

Příklady préterita v přeloženém textu (minulý čas je vyznačen tučně):

1. *Die böhmischen Stände **beschlossen**, die Verletzung des Majestätsbriefes Rudolfs II. [des Zweiten] (auf Tschechisch Majestät) radikal zu bestrafen. Der Majestätsbrief **erlaubte** nämlich einen freien (christlichen) Glauben im böhmischen Königsreich. Es **war** ein Dokument, in dem sich der Herrscher – das heißt der böhmische König und der römische Kaiser – **verpflichtete**, dass keiner seiner Untertanen zum katholischen Glauben gezwungen werden darf. Die Situation **eskalierte** nach Verletzung des Majestätsbriefes, als es zu einer ungesetzlichen Schließung von zwei protestantischen Kirchen in der böhmischen Stadt Braunau (tsch. Broumov – [Achtung! Nicht zu verwechseln mit Braunau am Inn, wo Adolf Hitler geboren wurde]) und zum Abriss einer weiteren Kirche in Klostergrab (tsch. Hrob) **kam**. Am 23. Mai 1618 **kam** es zum Prager Fenstersturz.*

3.7. Výrazové použití ve vztahu k cílové skupině a celková forma textu

Jelikož přeložený text bude využíván pouze k verbálnímu přednášení, bylo potřeba při překladu vždy myslet na to, že se text musí co nejvíce přizpůsobit průvodci. Věty by neměly být dlouhé ale spíše kratší. Rozdělovala jsem tudíž dlouhá a složitá souvětí do kratších a jednodušších hlavních vět tak, aby se průvodci „příběh“ co nejsnáze vyprávěl.

Co se týče výrazového použití, je potřeba nepoužívat příliš odborné terminologie, složitých názvů a cizích slov. Jelikož průvodce hovoří k celému spektru posluchačů (návštěvníků), ať už jsou to děti, dospívající, dospělí nebo lidé v důchodovém věku, musí se volit takové výrazy, aby jim, pokud možno, rozuměl každý.

„Průvodcovský text by měl vycházet ze základních didaktických zásad, tzn. dodržovat určitý rozsah informací, který je návštěvník schopen vnímat na jednom místě a určitou dobu. Historický úvod by neměl být vyložen najednou, ale rozložen na celou prohlídku objektu. V úvodu by měla být naznačena základní fakta, který jsou následně doplňována a rozšiřována v průběhu prohlídky. Samotná prohlídka objektu by měla trvat maximálně 45-60 minut, pak zcela přirozeně ztrácí posluchač schopnost pozornosti a vnímání sdělovaných informací.“ (Kubů et al., 2014, s. 49)

Průvodcovský text je rozdělen na hlavní a doplňkovou část textu. „Hlavní část textu obsahuje výběr nejdůležitějších informací určených pro běžný typ návštěvníka a nejfrekventovanější skupiny“ (Kubů et al., 2014, s. 48), doplňková část textu pak obsahuje doplňkové informace o objektu či historických osobnostech.

Co se týče cizojazyčných textů, „[...] měly by být k dispozici na každém památkovém objektu, případně by měly být zajištěny texty podle regionální polohy objektu (polština, němčina). Součástí těchto textů by měl být terminologický slovníček a slovníček ustálených vazeb a obrátů.“ (Kubů et al., 2014, s. 57)

3.8. Servis pro průvodce

V rámci zjednodušení práce průvodce jsem v textu vytvořila tzv. servis pro průvodce. Tato malá pomůcka slouží k usnadnění či ujasnění některých lingvistických či významových prvků, které by pro průvodce mohly být problematické či nejednoznačné. Jedná se o tyto pomůcky:

- 1) skloňování řadových číslovek za jmény panovníků (vyznačené modře v hranatých závorkách),
- 2) vyznačení přízvuku u slov, jejichž přízvuk je nezvyklý nebo nepravidelný (označeno podtržením přízvučné slabiky, oranžovou barvou a hranatými závorkami),
- 3) ujasnění nejednoznačností, např. u potenciálně problematických toponym (označeno červenou barvou).

Příklady skloňování řadových číslovek za jmény panovníků v přeloženém textu:

1. Die böhmischen Stände beschlossen, die Verletzung des *Majestätsbriefes* Rudolfs II. **[des Zweiten]** (auf Tschechisch *Majestát*) radikal zu bestrafen.
2. In unseren Ländern nahm der Widerstand gegen antireformatorische Schritte von Rudolf II. **[dem Zweiten]** und seinem Bruder Matthias I. **[dem Ersten]** zu.
3. Auf dem Bild vor Ihnen sehen Sie Kaiser *Ferdinand III.* **[den Dritten]**, den letzten der vier Kaiser, die sich während des Krieges abwechselten.
4. *Rudolf II.* **[der Zweite]**, Autor des bereits erwähnten *Majestätsbriefes*, hat den Thron noch nicht bestiegen.

Příklady vyznačení přízvuku u určitých slov v přeloženém textu:

1. Erstens kam es zu religiösen Spannungen zwischen Katholiken **[Katholiken]** und Protestanten in ganz Europa.
2. Weil die Decke durch einen großen Brand des *Oberen Schlosses* beschädigt wurde, musste sie zunächst mit drei nassen Umschlägen von Ruß und Teer gereinigt und von Restauratoren **[Restauratoren]** über drei Monate lang retuschiert werden.
3. Damals konnte kaum jemand ahnen, dass dadurch ein europaweiter Konflikt entfesselt wird, der das gesamte 17. Jahrhundert **[Jahrhundert]** kennzeichnet.

Příklad potenciálně problematického toponyma v přeloženém textu:

1. Die Situation eskalierte nach Verletzung des *Majestätsbriefes*, als es zu einer ungesetzlichen Schließung von zwei protestantischen Kirchen in der böhmischen Stadt *Braunau* (tsch. *Broumov* – **[Achtung! Nicht zu verwechseln mit *Braunau am Inn*, wo Adolf Hitler geboren wurde]**) und zum Abriss einer weiteren Kirche in *Klostergrab* (tsch. *Hrob*) kam.

Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce byl překlad průvodcovských textů a propagačních materiálů Státního Zámku ve Vimperku a následná analýza přeloženého textu.

Práce je rozdělena na tři části. První část se zabývá překladem obecně. Na začátku této kapitoly je zmíněno několik definicí překladu podle předních českých a zahraničních odborníků. Stejně tak je zde zmíněn i původ samotného latinského slova *translatio* (neboli *překlad*). Dalším bodem této kapitoly je rozdělení překladu do jednotlivých kategorií a následně popis těchto kategorií. První kapitola věnuje pozornost i samotné vědě o překládání a tlumočení, neboli *translatologii*. Velká část této kapitoly se dále zaměřuje právě na problematiku překladu, která souvisí i se samotnou analýzou. Věnuje se otázce nepřeložitelnosti, ekvivalenci, nebo informačnímu zisku a ztrátě. Předposlední část této kapitoly se zabývá historií překladu a translatologie a na úplném závěru se vyskytuje srovnání překladu a tlumočení a jeho definice.

Jelikož se mezijazykový překlad zabývá dvěma druhy textů, a to odbornými a uměleckými, byla druhá kapitola této práce věnována odbornému stylu, ale především překladu odborných textů a jeho specifikům jak z lingvistického hlediska, tak z hlediska grafické formy a stylu. Úvod této kapitoly vysvětluje pojmy jako odborný a umělecký styl a jsou zde uvedeny příklady odborných i uměleckých textů. Další část se blíže zaměřuje na překlad odborných textů a vymezuje jeho znaky a charakteristiky. V závěru této kapitoly je zmíněna překladatelská analýza a její postupy.

Třetí a poslední kapitola této práce se zabývá analýzou překladu průvodcovského textu a propagačních materiálů Státního zámku Vimperk. V této analýze byly identifikovány tři základní kategorie jevů, na které jsem v průběhu překladu narazila a které považuji za problematické či zajímavé, a sice překlad proprií, překlad toponym a překlad terminologií. V textu jsou prezentovány tabulky, které obsahují vždy sloupec s českým slovem, a následně sloupec s jeho německým ekvivalentem. Pod každou tabulkou byli následně vypsány příklady z přeloženého textu. V této části je také zahrnuto odůvodnění volby slovesného času. Poslední část této kapitoly pojednává o celkové formě průvodcovských textů používaných na historických objektech a řeší také výrazové použití ve vztahu k cílové skupině. V závěru byl přiblížen tzv. servis pro průvodce, který jsem v textu vytvořila za účelem usnadnění práce průvodců na hradech a zámcích.

Resümee

Das Hauptziel dieser Bachelorarbeit war die Übersetzung von Führungstexten und Werbematerialien des Staatsschlusses Vimperk und die anschließende Analyse der übersetzten Texte.

Die Arbeit ist in drei Teile gegliedert. Der erste Teil beschäftigt sich mit der Übersetzung im Allgemeinen. Am Anfang dieses Kapitels werden einige Definitionen der Übersetzung nach führenden tschechischen und ausländischen Experten angeführt. Auch der Ursprung des lateinischen Wortes *translatio* (oder Übersetzung) wird erwähnt. Der nächste Punkt dieses Kapitels ist die Einteilung der Übersetzung in einzelne Kategorien und dann eine Beschreibung dieser Kategorien. Das erste Kapitel befasst sich auch mit der Translatologie. Ein großer Teil dieses Kapitels befasst sich dann speziell mit der Frage der Übersetzung, die auch mit der Analyse selbst zusammenhängt. Es geht um die Frage der Unübersetzbarkeit, der Äquivalenz oder des Informationsgewinns und -verlusts. Der vorletzte Teil dieses Kapitels befasst sich mit der Geschichte der Übersetzung und der Translatologie, und ganz zum Schluss wird ein Vergleich zwischen Übersetzung und Dolmetschen und deren Definition vorgenommen.

Da sich die interlinguale Übersetzung mit zwei Arten von Texten befasst, nämlich mit Fachtexten und künstlerischen Texten, ist das zweite Kapitel dieser Arbeit dem Fachstil gewidmet, vor allem aber der Übersetzung von Fachtexten und ihren Besonderheiten, und zwar sowohl in sprachlicher Hinsicht als auch in Bezug auf die grafische Form und den Stil. In der Einleitung dieses Kapitels wird die Terminologie des beruflichen und des künstlerischen Stils erläutert und Beispiele für berufliche und künstlerische Texte angeführt. Der nächste Abschnitt befasst sich mit der Übersetzung von Fachtexten und definiert deren Merkmale und Eigenschaften. Das Kapitel schließt mit einer Diskussion über die Übersetzungsanalyse und ihre Verfahren.

Das dritte und letzte Kapitel dieser Arbeit befasst sich mit der Analyse der Übersetzung des Lektorentextes für Schlossführer und des Werbematerials des Staatlichen Schlosses Vimperk. In dieser Analyse wurden drei Hauptkategorien von Phänomenen identifiziert, auf die ich während des Übersetzungsprozesses gestoßen bin und die ich für problematisch oder interessant halte, nämlich die Übersetzung von Eigennamen, die Übersetzung von Toponymen und die Übersetzung von Fachwörtern. Es wurden Tabellen im Text erstellt. Jede dieser Tabellen enthält eine Spalte mit dem tschechischen Namen, gefolgt von einer Spalte mit seinem Äquivalent. Unter jeder Tabelle wurden dann Beispiele aus dem übersetzten Text aufgeführt. Eine begründete Erklärung für die Wahl der Verbform ist ebenfalls in diesem Abschnitt

enthalten. Der letzte Teil dieses Kapitels befasst sich mit allgemein typischen Charakteristika der untersuchten Textsorte, also eines Lektorentextes für Führer in diversen historischen Gebäuden. Dabei wird auch auf den ausdrucksstarken Gebrauch in Bezug auf die Zielgruppe während der Führung auf der Burg eingegangen. Ganz zum Schluss wurde der so genannte Service für Schlossführer vorgestellt. Sein Ziel war es, die Arbeit von Führern in Burgen und Schlössern zu erleichtern.

Seznam literatury

AUBERLE, Anette a Ralf OSTERWINTER (2007). *Duden, Deutsches Universalwörterbuch: [das umfassende Bedeutungswörterbuch der deutschen Gegenwartssprache mit mehr als 500000 Anwendungsbeispielen sowie Angaben zu Rechtschreibung, Aussprache, Herkunft, Grammatik und Stil : rund 150000 Stichwörtern und Redewendungen : übersichtlichen Kastenartikeln mit praktischen Hinweisen zum angemessenen Wortgebrauch]*. 6., přeprac. A rožš. vyd. Aufl. Mannheim: Dudenverlag. ISBN 3-411-05506-5.

BASSNETT, Susan (2014). *Translation studies*. 4. vyd. Londýn: Routledge, Taylor and Francis Group. New accents. ISBN 978-0-415-50673-1.

BERGER, Tilman (2007). Böhmisches oder Tschechisch? Der Streit über die adäquate Benennung der Landessprache der böhmischen Länder zu Anfang des 20. Jahrhunderts. In: Marek NEKULA, Ingrid FLEISCHMANN a Albrecht GREULE (Hrsg.). *Franz Kafka im sprachnationalen Kontext seiner Zeit. Sprache und nationale Identität in öffentlichen Institutionen der böhmischen Länder*. Köln/Weimar/Wien: Böhlau, s. 167-182. ISBN 978-3-412-12006-1.

BROŽEK, František (1925). Co je šlechtický přídomek. *Naše řeč*. roč. 9, č. 4, s. 116-118. Dostupné také z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=431> [navštíveno 20.11.2022]

CVRČEK, Václav (2015). *Mluvnice současné češtiny*. 2. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2812-7.

GROMOVÁ, Edita, Milan HRDLIČKA a Vítězslav VILÍMEK (2010). *Antologie teorie odborného překladu: výběr z prací českých a slovenských autorů*. 3., akt. a dopl. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-7368-801-1.

GRYGOVÁ Bronislava (2010). Překlad odborného textu. In: Dagmar KNITTLOVÁ, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010. Monografie. ISBN 978-80-244-2428-6.

HRDLIČKA, Milan (1992). Odborný text a jeho translace. In: Edita GROMOVÁ, Milan HRDLIČKA a Vítězslav VILÍMEK. *Antologie teorie odborného překladu: výběr z prací českých a slovenských autorů*. 3., akt. a dopl. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-7368-801-1.

ILEK, Bohuslav (2010). Místo teorie odborného překladu v soustavě věd o překladu. In: Edita GROMOVÁ, Milan HRDLIČKA a Vítězslav VILÍMEK. *Antologie teorie odborného překladu: výběr z prací českých a slovenských autorů*. 3., akt. a dopl. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-7368-801-1.

JAKOBSON, Roman Osipovič (1959/2012). *On linguistic aspects of translation*. In: L. Venuti (ed.), *The Translation Studies Reader*, Routledge, London, s. 113-118. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.4159/harvard.9780674731615.c18> [navštíveno 11.9.2022]

JEDLIČKA, Daniel (2019). *Úvod do teorie a praxe překladu*. Opava: Slezská univerzita. Dostupné z https://repozitar.cz/repo/40370/Jedlicka_U_D_T_A_P_P.pdf [navštíveno 20.8.2022]

KAUTZ, Ulrich (2002). *Handbuch Didaktik des Übersetzens und Dolmetschens*. Mnichov: Iudicium. ISBN 3-89129-449-2. In: Daniela MÜGLOVÁ. *Komunikace, tlumočení, překlad, aneb, Proč spadla Babylonská věž?*. Přeložil Vítězslav VILÍMEK. Nitra: Enigma. ISBN 978-80-8133-025-4.

KNAPPOVÁ, Miloslava (1983). K překládání osobních jmen. *Naše řeč*. roč. 66, č. 4, s. 169-173. Dostupné také z http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=6399#_ftn1 [navštíveno 11.11.2022]

KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ (2010). *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Monografie. ISBN 978-80-244-2428-6.

KUBŮ, Naděžda, Miloš KADLEC, Dagmar FAMĚROVÁ, Jiří HOLUB a Petr WAGNER (2014). *Metodika průvodcovské činnosti na hradech, zámcích a dalších zpřístupněných památkách*. Praha: Národní památkový ústav. Odborné a metodické publikace. ISBN 978-80-7480-007-8.

LEVÝ, Jiří (2012). *Umění překladu*. Čtvrté, upravené vydání. Praha: Apostrof. ISBN 978-80-87561-15-7.

MAN, Oldřich (1977). Otázky ekvivalence v odborném překladu. In: Edita GROMOVÁ, Milan HRDLIČKA a Vítězslav VILÍMEK. *Antologie teorie odborného překladu: výběr z prací českých a slovenských autorů*. 3., akt. a dopl. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-7368-801-1.

MICHŇOVÁ, Iva (2021). *Německá gramatika jednoduše a prakticky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5867-1.

MUNDAY, Jeremy (2016). *Introducing translation studies: theories and applications*. 4. vyd. Londýn: Routledge, Taylor and Francis Group. ISBN 978-1-138-91255-7.

MÜGLOVÁ, Daniela (2013). *Komunikace, tlumočení, překlad, aneb, Proč spadla Babylonská věž?*. Přeložil Vítězslav VILÍMEK. Nitra: Enigma. ISBN 978-80-8133-025-4.

STEINER, George (2010). *Po Bábelu: otázky jazyka a překladu*. Přeložil Šárka GRAUOVÁ. Praha: Triáda. Paprsek. ISBN 978-80-87256-38-1.

Internetové zdroje:

URL1: *Stručná historie zámku*. Dostupné online <https://zamek-vimperk.cz/cs/historie> [navštíveno 15.7.2022]

URL2: *Translation*. Dostupné online <https://en.wikipedia.org/wiki/Translation#Etymology> [navštíveno 20.9.2022]

URL3: *Translatologie*. Dostupné online <https://cs.wikipedia.org/wiki/Translatologie> [navštíveno 20.9.2022]

URL4: *Unterschied zwischen Krieg und Schlacht*. Dostupné online <https://spot-the-difference.info/difference-between-war> [navštíveno 10.11.2022]